

← Vervolg van pagina 31

blemen zijn opgelost, wil ik het daarbij laten.'

Wat vindt u van de rol van de Europese Centrale Bank?

'Door de maatregelen van de ECB is het nu — afgezien van de zorgen over Griekenland — kalmer op de financiële markten. Je kunt de ECB geen wonderoplossing vragen, zoals sommigen zouden willen. Ik ben er tegen dat de bank lener in de laatste instantie zou worden. Dat zou het prestige van de euro binnen vijf jaar vernietigen. De VS dienen voor velen als voorbeeld, maar de situatie daar is heel anders: een politieke federatie met de dollar als 's werelds dominante munteenheid.'

Denkt u dat de opkomst van populistische stromingen in Europa is te wijten aan angst voor het voortschrijdende Europa, dat niet lijkt te stoppen ondanks pogingen daartoe?

'Ik denk dat dat ten eerste heeft te maken met de globalisering die angst inboezemt en ertoe leidt dat mensen een identiteit zoeken. Er is weer vraag naar protectionisme. En er zijn problemen rond immigratie. De tweede reden is de ontwikkeling van het hedendaagse individualisme met het verlies van de positie van religie en de dominantie van de consumptiemaatschappij. Op Europees niveau heeft dat als gevolg dat het niet langer volstaat dat oude mannen zoals ikzelf roepen dat het een kwestie is van oorlog of vrede.'

'De tijdgeest is niet goed voor Europa en we missen Europese leiders met visie. Ik heb nog met regeringsleiders te maken gehad die over de waan van de dag heen konden kijken, maar nu geldt: het is alles en nu meteen, ook in de media. "Mijnheer de minister: vandaag zijn de Nederlandse wegen bevroren, waarom heeft u dat niet voorzien? Wat bent u van plan daaraan te doen?" De korte termijn domineert. Dat maakt het bestuur van een samenleving en dus ook van Europa, erg moeilijk. In de jaren vijftig, toen ik mij voor het eerst actief inzette voor Europa, en de oorlog nog vers in het geheugen lag, was het idee: het gaat om overleven of de neergang. Voor mij is dat nog steeds het centrale thema en ik betreurt het dat de regeringsleiders daar 's nachts niet langer van wakker liggen. Het vervel is nu ingetreden.'

'Ik zeg altijd: sta op en Europa helpt je. Elk land moet intern doen wat het goed acht voor zichzelf en Europa brengt iets extra's: een dynamiek, een bestaansreden. Maar dat gaat nu verloren, omdat de eurocrisis nationaal egoïsme en populisme heeft versterkt. Op dit moment verscheurt de eurocrisis de relaties tussen landen onderling en in de ogen van burgers is het enige antwoord een serie strafmaatregelen voor landen die zich niet aan de regels houden.'

Denkt u dat Europa sterker kan worden door de crisis?

'Dat zei Jean Monnet inderdaad, een van de grondleggers van de

De top van Maastricht in december 1991 ging tot 4 uur 's ochtends door. Jacques Delors, destijds president van de Commissie, met Wim Kok, Hans van den Broek en Ruud Lubbers.

Foto: Hollandse Hoogte

Europese eenwording. Dat was in het verleden waar, maar niet altijd. Toen Charles de Gaulle de politiek van de lege stoel voerde uit protest tegen de gedeeltelijke opheffing van het unanimiteitsprincipe in de besluitvorming, werd er wel een oplossing gevonden, maar die remde het integratieproces. Compromissen kunnen een remmende werking hebben. Deze crisis is extra gecompliceerd, omdat het de hele wereld zich ermee bemoeit.'

Is de interne Europese markt in gevaar?

'Als er eenmaal een begin wordt gemaakt Europa te ontrafelen, dan denk ik dat wel. Dat kan op verschillende manieren. In de toekomst kunnen nationale munten worden heringevoerd en kan devaluatie plaatsvinden. Landen kunnen zeggen dat ze meer eisen stellen aan producten en daarom gezondheidscontroles aan de grens instellen. De btw kan omhoog omdat die niet dezelfde rol speelt voor import- en exportproducten, zoals de Duitsers dat hebben gedaan.'

Wat zou u voorstellen om de Europese vlam aan te wakkeren?

'We moeten terug naar de bron. We hebben een gezamenlijke achtergrond. Europa is gebaseerd op joods-christelijke wortels, Griekse filosofie en democratie, Romeins recht en op de Verlichting. Dat moeten we koesteren. Maar onze volkeren consumeren alleen maar. Europa is niet alleen een noodzaak na de Tweede Wereldoorlog. Het gaat verder. Dat is ook de reden dat ik het succesvolle uitwisselingsprogramma

mus heb gecreëerd voor Europese studenten.'

'Europa moet opnieuw een plaats zien te vinden in de wereld. De euro moet niet alle andere problemen uitwissen. Hoe gaan wij bijvoorbeeld om met de VS, met Barack Obama die ons op vriendelijke wijze negeert? We moeten met de regeringsleiders weer een ambitie vinden. Niet om anderen te domineren, maar wel om onze waarden uit te dragen. Zolang dictatoren zich er niet mee bemoeien, is Europa erin geslaagd een evenwicht te vinden tussen het individu en de samenleving: het individu bestaat, maar kan de collectieve waarden van een samenleving niet dwarsbomen. En de samenleving brengt het individu niet in verdrukking. Dat hebben we gemeen.'

'Als ons model met soevereiniteitsoverdracht slaagt, kan dat een inspiratie zijn voor de hele wereld

en een wereldbestuur. Dat is een ambitie voor Europa. Maar dergelijke ambities kun je alleen koesteren met een zekere welvaart en economische macht.'

Wat denkt u van de rol die Nederland nu speelt in Europa?

'Nederland doet niet genoeg. Uw land heeft altijd uitstekende ambtenaren gehad in de Commissie en een heel belangrijke rol gespeeld. Lubbers en zijn collega's deden altijd voorstellen. Ik betreurt het dat ik dat nu niet meer zie. Vergeet niet, tussen Nederland en Duitsland is het ook niet altijd koek en ei geweest en dat dreigt terug te keren als we het spelletje voortzetten waarin iedereen alleen maar met zijn eigen belangen bezig is.'

Hoe ziet u, als architect van de euro, de voortdurende crisis rond de eenheidsmunt aan?

'Ik vraag me af of ik niet tien jaar voor niets heb gewerkt. Heb ik de goede keuzen gemaakt? Was het nuttig wat ik heb gedaan?'

Zijn er specifieke beslissingen waaraan u twijfelt?

'Ik ben af en toe te voorzichtig geweest. Misschien had ik de eenheidsmunt al in de Europese Akte moeten zetten, maar zonder die vermelding was dat verdrag al een ongelooflijke strijd. Ik betreurt het niet dat ik ben begonnen met de eenheidsmarkt, wat de socialisten in Frankrijk mij altijd kwalijk nemen, want het was de enige mogelijkheid voor progressie. Zonder die markt hadden we de afgelopen jaren nooit 15 miljoen banen kunnen scheppen.'

'Als ik jonger zou zijn, zou ik een

groot seminarium organiseren van de zes grondleggers van de Europese Gemeenschap. Voor mij zijn die nog steeds heel belangrijk. Waarom hebben we dit gedaan? Heeft het vandaag de dag nog zin?'

'Sinds de grote uitbreiding van 2004, die noodzakelijk was en mij vervulde met geluk, is er niemand meer om het gedachtegoed van de grondleggers te verspreiden. De nieuwe landen zaten bij de conventie die het grondwettelijk verdrag opstelde, terwijl die landen nog niet eens lid waren en nog niets van Europa begrepen. Daardoor is er steeds minder over van de oorspronkelijke gedachte. Die moet worden teruggevonden.'

Geloof u in een Europa op meerdere snelheden?

'Ik geloof in een differentiatie van Europa. Als we straks misschien met 32 zijn, wordt het contract steeds losser. Er moet dan sprake zijn van versterkte samenwerking tussen sommige landen, zoals we dat bijvoorbeeld met het verdrag van Schengen hebben gedaan, of met de euro. Maar er is geen sprake van een kopgroep. Het zijn landen die sneller gaan dan andere, zonder dat men elkaar lastig valt. Oud-minister Hans-Dietrich Genscher had daar indertijd een mooie formule voor: een land kan anderen niet verplichten hen te volgen, maar een groep landen kan evenmin verhinderen dat een andere groep verder wil gaan. Het is ridicuul dat we met z'n 27en om de tafel zitten om over de euro van 17 landen te beslissen, omdat anderen die in de toekomst ook zouden moeten invoeren. Sommige landen wijzen de weg, anderen kunnen volgen.'

De korte termijn domineert. Dat maakt het bestuur van een samenleving en dus ook van Europa, erg moeilijk

